

De blinde vlek van de VOG-Nederlands

1 januari 1996

Auteur: Koos Hawinkels

Volume: 27

Nummer: 6

Pagina's: 361-365

Documenten

- [moer_jrg27_059.pdf](#)

literatuur koos nawinkels waren en werden geschreven en anderzijds omdat door de confrontatie van de Nederlandse literatuur met die andere het typisch eigen Nederlandse karakter van die literatuur de blinde vlek van de duidelijker in het oog zou springen omdat Nederland al lang geen monocultuur Nederlandse renaissance menleving meer is wilde een aantal leraren de literatuur inschakelen bij de vergelijking van literaturen en culturen om zo bij te dragen aan de interculturele ontwikkeling uherinnert zich vast nog wel de commotie van de leerlingen die ontstond toen de kerndeelen voor de omdat de mens niet alleen uit vers tand basisvorming hebt begrip literatuur vervangen bestaat moest naast de tekstbestudering ook bleken te hebben door de term fictiek te kstervaring een volwaardige plaats in het vermoed dat die commotie nog veel groter onderwijskrijgen literatuur is kunst en gewest zou zijn als het niet maar om de kunst wordt niet alleen beschouwd en bestuonderbouw was gegaan immers daarbetroft deerd maar vooral geteerd en ervan die het jeugd literatuur en och dat is nog niet ervaren moest dus geexploreerd en geëcht serieus ploiteworden en van de consequenties toehwas de keuze voor de term fictie en hier van was dat sommige collega's ook hoogheleconsequente er was namelijk de latste waardige jeugd literatuur in de bovebouw decennia heel wat in beweging geraakt wat van het havo en vwo op het programma betreft het literatuuronderwijs de belangnamen hun belangrijks te argument was dat rijks te ontwikkelingen waren volgens mij deze jeugd literatuur beteraansloot bij de in het kader van de democratisering van het psychologisch heel leeftijd en daardoor bij het onderwijswere de literaire karakter van het intellectuele vermogen en de belangstelling van de radiotiele literatuur onderwijsaangepaakt de leerlingen dan heel wat volwassene nlitera naast literatuur moest ook lectuur worden tuur waardoor de kans veel groter was dat onderwezen de literaire kwaliteit van de leerling de relevantie van de literatuur te ksten was niet meer doorslaggevend maar voor zijn eigen ontwikkelingszou e

rvar en de mogelijkh e id om me t die te ks ten bij t e drage n aan de ontplooiing en o ntwick eling het zou dus heel co n se qu ent gew eest zijn al s van de lee rling d e v o c n ed e rlands in het kade r va n de omdat het sc h ri ft ni e t de eni ge mani er i s om longitudinale aan s luiting van deze lfd e ont lit eratuur vast t e l egge n en do o r t e ge ve n wikke ling en was uitgegaan e n de ze had ver mo es t er aandac ht zijn voor ande r e drage rs taald in aanbe velinge n d a t h eeft z e op e en van lite ratuur ora le lite ratuur we rd naa r aantal punt en inde rdaad gedaan maa r op vore n ge schove n ond e r ande r e in e en v er gro t e nmins te vie r punt en ni e t t e b elan gs tell ing voor het vertell en en d e op h e t ge bi e d van d e lite raire kw a liteit van v erhal e nd e lit e ratuur in d e media voor a l d e de tek s t en is de vog n t erugge keerd tot de tv werd e rkend als ook een vorm va n e rk-ende lite raire kw a liteit maa r zegt de ve rh a len v e rgelijking v a n gebruikt e tech to e li c hting dat de le raa r zel f oordeelt ov er nieke n zou tot ve rh elde ring v a n c oncepten wat onde r e rk ende lit eraire kw alit eit di ent bij leerlinge n ku nn en l e ide n te word en v er s taan omdat ne derland openg egooid we rd naar over d e mo gelijkh eid oral e li t e ratuur of d e wer eld mo est he t onderwij s mee en zi c h lite ra tuur die vi a de m assamedi a gepres en ni e t b e p e rk en tot he t en g nation ale oor te erd wordt bij he t e ind e xame n t e b etrekk en spronkelijk ned e rland s talige maa r jui s t d e zwijgt d e v oc n in a lle tale n waarsc hijnlijk we re ld in ve rt aling in d e kla s bre ngen ener is zij e r du s ni e t voor zijds omdat ieder vers tandig men s wel inzag de vog n h ee ft e rvoor gekozen geen v er dat er buiten nederland ook h ee l waard evol t alingen toe t e s t aan maa r a lleen werk en le en soms zelfs nog waardevo ller teks t en die oor- spronkelijk in de nederlandse taal 1996 6 moer 361 literat u u r geschreven zijn daarme e i s implici e t de s tuit e n op het aloude e n ger ec htvaardigd e hele vert aa lde j e ugdliteratuur uitge s loten bezwaar van de taakb elas ting ik betreur dat ze er en ik vind he t ook ni e t mari ta de st e rck he eft in lees wijzer 16 1 8 c on seque nt als de voc n in de al ge men e jaar davids fonds infodok 1 993 he lder uit doels t ell ing voor lit eratuur zo de nadruk l egt ee ng ez et waarom zij a and ac ht voor and e r e op d e e ige n lite raire b e langs t ellin g e n ont c ultur en in on s nede rlandse en vla a ms e wikk eling van d e lee rling d a n zou z e to c h de onde rwij s v a n b el an g vindt d e motie ven lit eratuur die juist voor dez e le eftijds- groe p e n om lit e ratuur uit ande r e culture n t e le ze n wat jonger gesc hrev en wordt ik do e l op zijn zelde n uitsluitend lit e rair uitgever s t e k we rk en van a ut eurs al s c ynthia voigt aidan s t e n ben a drukken doorgaans h et inform a ti eve chamb ers jo s tein gaard e r e n p e t e r pohl el eme nt d e k e nnis making m et d e apart e ni e t m oe t e n uit sluite n wer eld h e t inzi c ht krijge n e n bijl ere n h e t d e ar gumentati e van de v oc n is he el ge tui geni se lem e nt da t voor de keerz- ijd e van m age r zij sc hrijft d e c onc entrati e op d e de m e d a ill e mo e t zorge n vaak imme rs wordt n e derlands tali ge literatuur is mo gel ijk omdat erop gew ez en da t dit proza de informati e die ckv r v oorzi et in d e mo ge lijkh e id o m w e r on s via d e m e dia ov e r de b e t re ffen de c ulture n k en uit de we re ldlitera- tuur t e l ez e n e n aan b ere ikt aanvult e n in een a nd e re zingev en dacht te best e den aan de met li teratuur v er de dime n s i e plaa t s t dit wordt ook wel wante kun s tvorme n zo al s tv drama ton ee l en t erec ht tot d e b ela ngrijks t e

ve rdi e nste n va n film maar in ckv r ee n b rochure als exp l ici dez e roma ns gerek e nd maa r wat t e vaa k te ring va n het prog ra mma voo r ckv r van d e slo ve r ge t en wordt is da t veel van deze uit g a ve n m e i 1 996 sta at op p 8 t e leze n in d e o o k nog alle kw a liteit e n hebb e n di e m e n e indtermen is ge for mul ee rd dat l ee rlinge n v a n go ede lit eratuur mag ver wa cht en p 79 ook bij lit e ratuur voor en nawe rk m oe t en zij no e mt als argume nt e n voor he t ge brui verric hte n d e studie l as t i s nie t erg hoo g da t k en van de ze lite ra tuur in d e klas h o udt du s in d at de lite ra ire acti vi teiten van lite rai re kwa liteit zij wij s t e rop da t d e me este literatuur bij ckv i slec hts zeer beperkt van va n d eze roman s in s tilistisc h o p zic ht ee n o mvang k unn en z ijn c ursiveri ng xx verrijking zijn van h et w est europ ese pal et h e t int erculture le asp ec t i s v er sc hromp e ld tot zoals zij da t noe mt en d aarmee voor jonge ee n opmerking in de to elichting in he t m ense n e en ve rbre din g van hun lit eraire pe rspe c ti e f v an n e de rl a nd als multiculture l e blikveld door c onfr o ntati e worde n ook de same nleving v erdi ent de mi gr a ntenlit e ratuur d is tinc ti eve eige ns c happ e n v an d e eige n lite die in toen eme nd e m a te in h e t ne de rl ands ratuur duid elijk er indirec t ontze nuw en d e ze gesc hr even b esc hikb aar ko mt de a andac ht roman s bo ve ndi en het cli c h e van de c ultuur nu mag de vog n als on afh a nkelijk advi es loze derde wereld en de c ul tuurloze migrant orgaa n na tuurlijk a dvi se r en wat zij ze lf ver in h o u de lijk e d iepga ng d aa rbij wij st zij e rop da t sta ndig acht he t verbaas t me ec hte r in hoge h et contine nt land en s tamb ehore n de mat e da t de v os rr ke nne lijk ni e t ve rder i s th e mati ek onb e twi s tbaa r apart kl e urt maa r ge kome n da n die mi gr a nt enlit er a tuur di e z egt zij h e t mee st int rige r e nde ve rsc hilpunt imm ers m aar een heel kl e in as p ec t i s va n d e m e t de wes te rse lite ra tuur is de m a ni er waar interc ulturele lit eratuur ik b en dan ook b ang op h e t th em a van h et groep s b ehor en ce ntraal da t met dit advi es h e t int e rc ultureel li t e ra s taat dit staa t in ee n sc hril c ontr as t me t h e t tuurond e rwij s d e doodst ee k wordt toege id entiteits b ese f in de wes t erse romankun st brac ht e n dat b e treur ik z ee r t e m ee r daa r wa arin de individu e l e p ersoonlijkh eid veel interc ultureel lite ra tuurond e rwij s geen v ol s terk er b e nadrukt wordt dan de gro ep s identi strekt e ig e n did actiek b e ho eft maar een kwes t eit roma ns uit de and e re c ultur e n bren ti e i s va n ac c ent e n er ho e ft ni et s ni euw s v o or ge n wa t in onz e og en al gauw een grijz e uitgevond en t e worden wat de dida cti e k probl eme nmassa li jkt ec onomisc h e o nd e r be treft kunn e n l erare n volstaan m e t bestaa nd e ont wikking e n poli ti e k e onluste n tot zijn dida ctisc h e we rkwijzen m aar zij zull en n a humane dag elijkse dim en si e te ru g e n ontze tuurlijk wel t e ks t e n uit ni e t n ed erla nds e c ul nuw en indirect een aantal diep v e ranke rd e turen mo e ten l ez en en late n leze n en dat ka n c lic h es jon ge m ense n kunne n do o r d ez e 362 moer 1996 6 lit e ratuu r lit eratuur erv a ren welke th ema s universeel in de re st van dit artikel zal ik prob e ren a an zijn ho e elke cultuur op een ei ge n manier te geven welke positieve bijdrage int ercultu antwoord e n b edenkt v oor c ru c ial e exis te n reel lite ratuuronderwij s kan l everen aan de ti ele vrag e n ho e etnocent risch de westerse vorming van de s chooljeugd do ce nt e n kun blik op andere culturen was e n i s en we lk e rol ne n dan zelf b e pale n in hoeverr e ze e

r buite n literatuur kan sp ele n in he t doorbre ken van he t examen om a a nd a cht aan will en gev e n de ze st ere oti e p e n d e voo rn a ams te w a ar de van inte r c ultur eel ve rh a alto on v eel westerse roman s ha nge n lit eratuurond erwij s i s dat h e t le ide n kan tot een victimi ser end bee ld op van and ere cultu e en ge zo nd c ultuurre l a tiv i s me niet tot he t re n m a ar auteur s uit dez e cul turen le ggen ab s urd e idee dat alle c ultur en gelijk zijn e n zelf ni e t z eld e n de kle mtoon op d e enorme je dus ook zak e n a l s vrouwe nbes nijd eni s weerba a rh e id en overl e ving s dra ng voor veel w e duwen verbrandi ng of kinde ra rb eid pos i jonge m en se n bete ke nt e en k e nnis makin g ti e f mo e t waard ere n met a ls a rgume nt dat m et h et humo ristisc he ele ment in deze lite ra he t nu ee nmaal tot di e m e n s en hun c ultuur tuur dan ook ee n v e rras ing d e rela tive r e nde b e hoort w el tot h e t inzi cht dat i ed ere humor waarm ee ze hun ve rhal en in beeld cultuur d e to ev a ll i ge res ultante i s v an d e loop brenge n lokt bij jon ge mens en vaak m ee r van d e gesc hi ed eni s en dus o ok ande rs h ad be grip e n resp ect uit dan d e komm er e n kunn en zijn d at b et e kent dat i e d e r e c ultuur kwel s feer di e de w e ste rs e roman s ove r en du s o ok d e on ze aan ve r a nd erin ge n h ee rst onde rhevi g i s we lke ve r a nd eri ngen ge deelte were ldb eeld confr ont e rende boodsc hap d oor lijk door men selijk in grijp en ve roorza akt kun d a t wij w es t erlin gen in d ez e lit eratur e n d e n e n word e n dat in zi c ht l ijkt mij voor jon ge a ndere zijn kunn en de ze lite raturen bijdra op gro e iend e m e n sen van groot b e lan g nu gen tot een grote re op e nheid te n opzic hte h et vak gesc hi ed e nis in de tw ee de f ase een v a n ande r e cultur en en ee n vermindering van sc haar s go e d wordt zoud e n we zuinig mo e onze e tno ce nt ricit eit h et s tere otiepe b ee ld te n zijn op di e ond erde len va n ande re v a kk en v an de weinig snuggere werkonwillige c ul die tot d a t inzi c ht van t oe valligh eid en ver an tuur en g esc hiede nisloze andere we erl o o s d e rlijkh eid e n v e rande rb aarheid kunne n bij t ege nover het leed dat he m aan de grond drage n inte rc ultureel lit e r atuuronde rwij s is kluis t ert wordt doorbrok e n er daar e en van d e w a ard e blijkt uit de ov er h et effe ct van aandacht voo r de z e de finitie lit e rature n is d e ste rc k ne t zoals ik ove ri nterc ulture el lite ra tuurond erwij s is lit e ra gens ni e t blind e ufo risc h zij erke nt dat h et tu uronde rwij s dat jonge me nse n ge va ar groot i s dat de z e t ekste n gere du ce erd i bewust maakt van hun eige n c ultur e l e waa r zu llen word e n tot so c iolo gisch e dokume nte n de n norme n en aanna mes om d e problemati ek van de d e rd e w e reld 2 in staat s t elt e ige n cultur el e waa rd en norme n onde r d e aand a cht t e bre nge n m aar in d e e n a a nnam es t e analy sere n h a nde n van ee n ve rst a ndig e do cent die e e n 3 in c onta ct br engt me t houdinge n w aarde n e n ade qu a te didac ti sch e aanpak ha ntee rt levert in s tituties van ande re cul turen de z e litera tuur ee n verrijking op va n he t 4 in s t aat st e lt he dendaagse waard en ho udin ge n lite ratuurond e rwij s op zowel lite rair te ch e n ins tituti es in ve rb and t e br en ge n me t hun ni sc h e n stilis tisch als o p themati sc h ge bi e d hi s to risc he ontsta a ns grond e n di e verrijking i s h et ar gum ent wa aro m e en 5 b ewu st m aakt va n h et ni et statisc he karakt er a antal m en se n da t interculture le lit eratuur van c ultur en e n van d e mo gelijkheid tot ond erwij s zo graa g ge handhaafd en z e lfs ve r a nderi ng uit gebre id ha d gezi en als te ge

nwicht verge lijkingmate ri aal e n aanvulling op de w es ter vier van de vijf el emente n van de ze de finitie se literatuur m aar al s de ove rheid op advies l a ten zi e n d a t het e en mi s ve rs ta nd is als van de vo c rr deze tek s te n in d e bovenbouw m e n se n d e nke n dat int ercultureel ond erwij s van h et havo en vw o v erbiedt dan houdt zoi e ts i s al s zorg v oor migranten e n all oc hto h et inter cultureel lit eratuuronderwij s op te ne n le ra re n di e z egge n wij ho eve n ni et be staa n e e n b etre ur en s waardig e verarming a an interc ultureel onde rwij s te doe n want bij 1996 6 moer 363 lite ratuu r on s op sc hool zitten geen migran tenkinde gens mij een v e rrijking voor jonge mens en ren hebben e r ni e ts van begrepen en de b etek enen vog n dus ook niet wezenlijke onderdelen ik denk dat de o v erheid er verstandig aan van intercultureel onderwijs zijn het zi ch zou do en de ve rplichting in t e voeren tot h e t bewust maken e n h et le ren analyseren van kiezen v a n lit eraire werken uit andere c ultu as pe c ten van d e e ige n cultu ur in haar hi s to ri re n en dan ni et allee n and e rs dan de n e d e r sc h e conte xt he t reflec t eren op vanzelf lands e en vla a mse ma ar anders dan d e he le s pre kendhede n en op de interne v ers chi ll en w es t erse noordwest europ ese en noord in wat als e e n cultuur wordt be sc houwd amerikaan s e cultuur a llee n zo zou aan de d e nk maar a an de v ers chi lle n tu sse n limburg bas ale vo orwaarde voor kenni s name van ge rs en groninge rs tu sse n goois e k a kkers e n vreemde culturen v oldaan zijn w ant ook ams terdamse volks kinderen etcetera en bin aan waardenonderwij s ligt natuurlijk ke nni s nen he t nede rlands taalgebied aan ove re en van e lementen van andere c ul tu ren ten grond komsten e n ve rsc hille n tu sse n vlaander en e n sla g j e kunt geen waa rd e to e k e nne n a an ie t s n ed er la nd daarnaast hoort er in een multi wat j e nie t ke nt culturele s amenl eving n atuurlijk bij da t me n en omd a t he t waa rde nond erwij s is i s he t ke nnis v er gaa rt ov er d e cultur en v a n ande r e n du s voo ral ee n kwes tie van didac tiek ik wa aronder in elk geval d e in e ige n omg e ving cit ee r de ad ho c sub c ommi ssie n e de rl a nds w oona chti ge all o c htone n en hun nakom eli n vo ii van de vn lo m onde r h e t kopj e ge n bij intercultureel lit e ratuurond e rwij s welke did a ctisc h e optie schrijft zij in haa r gebeurt dat ke nni s ve rgare n in elk ge val met advies p 1 6 w aarde nontwikke lin g ve r e i s t gebruikm akin g van lite ra tu ur maar ze ker waarde nuitwisseling e n dis cu ssie ook v anuit ook door midde l v a n c onfrontati e v a n wat interc ultur ee l p ersp ec tief daarto e mo e t d e die lite ratuur bie dt m e t ander e te kste n e n do cent b esc hikk e n over ee n ar se naal aa n gegevens h et is du s onjuis t om wat de we rk v orme n e n ges pr ek s technie ke n di e lee r vog n do e t de mogelijkhe de n t o t de migran linge n s tim ul ere n n a te d e nken ove r hun te n lite ratuur t e b ep erke n die v o rmt n am e waarderin g e n d e o o rspro n g daa rvan e n lijk maar e en kl ein onde rdeel van de te kst e n b ere idheid ond erling d erge lijke ged achte n uit di e voor inte rc ul tu reel lit e ratuuronde rwij s te wi sse l e n een catalogus va n derge l ijke werk vo r nodig zijn met e e n heel b ep e rkte e ig e n m e n b oekpro m ot ie t echni ek e n e n gesp re kstechnie th ematie k het l ev e n in e n tu sse n twee cultu ken lijk h eel wen se lij k c ursiveri ng kh voor re n alle duid elijkhe id no gmaals geen ap arte dida c er hoort ook a a ndac ht te zijn voor de tiek e n ma ar ee n sel ec ti e uit ook v oor a nd ere hi st o risch e o ntwi kk e lingen v a n de eige n cultuur en v or

men van literatuuronde rwijs geschikte aan van andere culturen en daarmee voor hun nietpakken statische karakter hun veranderingen voor jongeren die hun toekomstvormen voor wat die didactiek en betreffende rwijs ik u tengeven lijkt me dit van groot belang het naar een kijk op de wereld in te re cultuurlees zou wel eens een van de voorhen aantrekkende rwijs onder mijn redactieve rcheningen in lijks te kanten van intercultureel literatuur 1995 ik heb in dat boek verzamelde wat ik onder rwijs kunnen zijn ken aan voor intercultureel literatuuronde r daarnaast gaat het om een vorm van waarden rwijs geschikte didactische werkwijzen veronderwijzen men doet daaraan geen recht met de r vindt u erin het pleiten voor aandacht voor migranten en een geannoteerde bibliografie van literatuur zoals de vocr doet migranten avolvassene nliteratuur uit herkomstland en literatuur focus vooral op de problemen die geschikt voor leerlingen van 15 jaar en ouder alle ochtenen ondervinden bij hun intergratie in bijeugdliteratuur uit landen van herkomst hun nieuwe leefomgeving slechts in de jeugdliteratuur uit Nederland en de rest van literatuur uit andere culturen waaronder van Europa waari n leven met en of in twee zelfsprekende van herkomst van de alloch culturen ruim aandacht krijgt waaronder tonen vind je de volheid van die culturen migrantenliteratuur en daarmee geconfronteerd worden kan vol 2 acht e grondartikelen over landen van her 364 moer 1996 6 literatuur komst de plaats van jeugd literatuur in die tureel onderwijs in handboek intercultureel culturen en een schets van de huidige cultuonderwijs alphen ad rijn samson 1988 reel literaire situatie over leerplanontwikkeling voor nederlands in de pedagogisch didactische aanwijzingen voor tweede fase van het voortgezet onderwijnsche leraren en lerarenopleidingen om met deze de 1992 literatuur in de klas en de opleiding om te gaan een kijk op de wereld bevat niet het laatste woord over intercultureel literatuuronderwijs maar het kan volgen s mij een substantieel bijdrage leveren aan het tot stand komen ervan als normaal onderdeel van alle literatuuronderwijs in het voortgezet onderwijs in Nederland en vlaanderen en dat ondanks de aanbevelingen van de vog n die het immers uitsluitend uit het eindexamen weert over wat docenten daarvoor en daarvan astdoen heeft de vog n gelukkig niets te zeggen noot en literatuur i het schijnt dat de derde generatie van wat eens immigranten waren zich geheel geassimileerd kunnen hebben dat dit geen natuurwet is latoverigen de situatie in de vs zien waar veel groepen immigranten juist weigeren te integreren omdat ze hun eigen identiteit willen bewaren dat die identiteit dan toch aanwijsbaar verschilt van die van het land van herkomst maakt de zaak alleen maar ingewikkelder veele joden in de diaspora zoals de diamantairs en diamantslijpers in antwerpen zijn ook voorbeelden van deze bewuste keus voor niet integreren en tegelijkere eigen identiteit ontwikkelen duff a maley literature oxford oxford university press 1990 geljon corliterateatuur en leerling een praktisch didactiek voor het literatuuronde rwijs bussum coutinho 1994 hooijberg liesbeth grenze loos intercultureel taalonderwijs met fictionele teksten van elders in moer 1994 6 blz 248 254 thijs bartie intercultureel onderwijs binnen het nederlandse den bosch lpc 1989 thijs bartie nederlands in intercultureel onderwijs per vak

beke k en den bosch lpc slo 1990 thijs bartie niet we sterse poezie in intercul 1996
6 moer 36s